

állítását nélkülözi, komoly gyarapodásképen könyvelheti el a magyar diplomácia történetének kiváló ismerője tollából való szakbibliográfiát.

DEZSÉNYI BÉLA.

A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületének Évkönyve. II. 1937—1938. Szerk. BISZTRAY GYULA. Budapest, 1938. (Kertész-ny. Karcag.) 8°. 96 l.

Az *Évkönyv* második kötete kiállításban és tartalomban egyaránt méltán sorakozik az első után. A kötet két részre oszlik: az első rész az 1937. és 1938. évi közgyűléseken elhangzott előadásokat közli, a második rész pedig egyesületi közleményeket tartalmaz.

Az 1937. évi közgyűlésen elhangzott előadások közül az első DOROMBY JÓZSEF tartotta „Írásbeli ügykezelés a hadrakelt seregéi” címmel. Az előadás elsősorban az 1914—18-as világháború írásbeli ügykezelését és katonai levéltárait ismertette, továbbá foglalkozott ezeknek a világháború befejezése utáni sorsával is és ezáltal hasznos útbaigazításokat adott a mai kutatóknak. Végül rámutatott annak szükségességére, hogy a más hatóságok őrizetében levő háborús iratok is a m. kir. Hadilevéltárban egyesíttessenek.

A második előadást RÉDEY TIVADAR tartotta „Könyvtáros és közönség” címmel. Abból az általánosan tapasztalható érdeklődéshiányból kiindulva, amellyel a könyvtárosi pálya iránt a közönség viseltetik, kifejti, hogy az ideális könyvtárban a közönség nem annyira a könyvtáros személyével, mint inkább végzett munkája eredményével kerül kapcsolatba és ilyenformán a könyvtáros szerény személyének jelentőségével nincs is tisztában. Tévedés volna azonban ebből a könyvtáros szerepének jelentéktelenségére következtetni, sőt ellenkezőleg: a gyakorlatban nagyon sokszor van a közönségnek kutatásai közben a könyvtáros útmutatásaira szüksége, viszont a könyvtáros is sok hasznot húzhat a közönséggel való állandó kapcsolatából. Ez az állandó kölcsönhatás alakítja ki azt a bizalmas légkört a könyvtáros és a közönség között, amely lehetővé teszi azt, hogy a könyvtáros jelentékeny szerepet játsszék a közműveltség kialakulásában.

Az 1938. évi közgyűlésen elhangzott előadások közül az első TRÓCSÁNYI GYÖRGY tartotta „Magyar nemzeti bibliográfia” címmel. Annak részletes kifejtése után, hogy ezen a téren hazánkban még sok a pótolni való, rátér a bibliográfiai munka megszervezettségének kérdésére, majd a különféle részletkérdésekre, mint pl., hogy a nemzeti bibliográfiába felveendő minden nyomtatvány, továbbá, hogy a nemzeti bibliográfia ne legyen kritikai, foglalkozik az alfabetikus vagy szakok szerint való összeállítás kérdésével, a kiadó személyével, stb. Végül a

gyakorlati megoldásra vonatkozó elgondolását ismerteti, amelynek lényege a már meglevő Magyar Könyvészet továbbfejlesztése mellett az Országos Széchényi-Könyvtár által készítendő havi és évenkénti kötetek kiadása volna, decimális rendszerben, de betűrendes mutatóval, amihez még 5—10 évenként egy-egy összefoglaló kötet járulna, a szerzők betűrendjében. Végül hangsúlyozza még a folyóirat-bibliográfiák és a napilap-repertóriumok fontosságát is.

A másik előadást IVÁNYI-GRÜNWARD BÉLA tartotta „Levéltár és közönség” címmel. Irodalmi példák kapcsán ismertette a közönség általános elképzelését a levéltárról és a levéltáros munkájáról, majd a gyakorlatból vett példákkal illusztrálta a könyvtárt és a levéltárt használó közönség kívánságainak ellentétes voltát: a könyvtár közönsége bizonyos témakörökre vonatkozó művek összességét szokta keresni, amivel szemben a könyvtáros rendszerint csak egyes darabokat adhat neki; a levéltárostól viszont egy-egy konkrét darabot szoktak kérni, ő pedig csak egy-egy összetartozó iratköteget, egy-egy levéltárt ismerhet; az egyes darabok nagy száma miatt ugyanis lehetetlenség minden iratról külön kartotéklapot, vagy minden gyűjteményről részletes mutatót készíteni. Befejezésül hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a levéltáros igyekezzék a gondjaira bízott levéltárat jól ismerni, a közönség pedig legyen tekintettel a levéltáros nehéz helyzetére és ne kívánjon tőle lehetlent.

Az *Évkönyv* második részében, az egyesületi közlemények között első helyen találjuk FITZ JÓZSEFnek az 1938. évi közgyűlésen elmondott elnöki megnyitó beszédét, amelyben a könyvtárak jelenlegi helyzetének képét vázolja. Tárgyalja a könyvtermelés rohamos növekedésével kapcsolatos nehézségeket és a leküzdésükre elkövetett erőfeszítéseket; ismerteti a bibliográfiai munka újabb fejlődését, a dokumentációt, a központi katalógusok kérdését és végül a fényképi úton készült katalógus és a mikrofilm eddigi alkalmazásait és várható kilátásait. Megnyitója végén kiemeli annak a fontosságát, hogy az újabb vívmányok közül mindig csak azokat alkalmazzuk, amelyek a gyakorlatban már beváltak.

A következőkben BISZTRAY GYULA főtitkár számol be az Egyesület legutóbbi évéről. Megállapítja, hogy az Egyesület taglétszáma a legutóbbi évben ismét emelkedett: tiszteletbeli taggá választott CZIBUR ANDRÁS altábornagy, a m. kir. Hadilevéltár főigazgatója; pártoló tagnak belépett a Hadilevéltár tisztikara, végül 23 rendes tag is lépett be. A rendes tagok létszáma ezzel 302-re emelkedett. Megemlékezik ezután az Egyesület halottairól: BAJZA JÓZSEF egyetemi tanárról, akiben az Egyesület és a magyar tudomány egyaránt pótolhatatlan tagját vesz-

tette el, továbbá BOROS VILMOS okl. középiskolai tanárról, az Országos Széchényi-Könyvtárban foglalkoztatott diplomásról.

Az Egyesület szakosztályai két együttes ülést tartottak: 1937. november 5-én KÁPLÁNY GÉZA és TRÓCSÁNYI GYÖRGY számoltak be a párizsi dokumentációs kongresszuson való részvételükről, az 1938. március 18-i ülésen pedig FÖRSTER REZSŐ szfőv. vegyész mérnök mint vendég tartott előadást „*A barci gázok hatása a könyvtári és levéltári anyagra*“ címen. A könyvtári szakosztály 1938. január 29-i ülésén NYIREŐ ISTVÁN a debreceni egyetem könyvtárát ismertette, PÁLFFY MIKLÓS pedig az amerikai könyvtárosképzésről adott elő. A levéltári szakosztály 1937. október 19-i ülésén VARGA ENDRE „Ipari, kereskedelmi és pénzügyi levéltárak a nyugati államokban“, ORBÁN LÁSZLÓ pedig „A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű multja és levéltára“ címen tartott előadást. Az 1937. december 7-i ülésen MARKÓ ÁRPÁD alezredes „A hadilevéltárak külföldön“, K. LÁSZLÓ JÓZSEF alezredes pedig „Az 1740-ben felállított magyarországi főhadparancsnokság működése és levéltára“ címen adott elő.

Az Egyesület a következő szakkiadványokat készítette elő, illetve gondozta: az itt ismertetett *Évkönyvet*, továbbá a *Magyar Könyvszemlét*, amely folyóirat 1937. óta az Egyesület hivatalos közlönye, majd előkészített egy szakbibliográfiai kiadványsorozatot (amelynek első kötete VASS KLÁRA: „*A szellemtudományok magyar bibliográfiája*. A történeti vonatkozású irodalom. 1935.“ azóta meg is jelent; KOZOCSA SÁNDOR ismertette a *MKSzemle* 1938. évi október—decemberi számában). A főtítkári jelentés azután ugyancsak mint tervet említi a SZINNYEI-féle *Magyar Írók új sorozatának* kiadását GULYÁS PÁL tollából, amelynek első kötete azóta már sajtó alatt van.

Az Egyesület a külföldi kulturális kapcsolatok megteremtésében is tevékeny részt vett: a Párizsban 1937. augusztus 16—21-ig tartott első dokumentációs világkongresszusra és azt követőleg a Fédération Internationale des Associations de Bibliothécaires augusztus 24—25-i ülésére négytagú küldöttséget menesztett, amelynek tagjai KÁPLÁNY GÉZA főkönyvtáros, könyvtári szakosztályi elnökhelyettes vezetése alatt SZABÓ BÉLA min. tanácsos, TRÓCSÁNYI GYÖRGY DR. és WITZMANN GYULA DR. főkönyvtárosok voltak. A főtítkár bejelenti KÁPLÁNY GÉZA kiküldetését az 1938. július 5-i brüsszeli könyvtároskongresszusra is, amely azóta meg is valósult, sőt itt említhetjük meg azt is, hogy ugyancsak KÁPLÁNY GÉZA résztvett az 1938. szeptember 21—26-ig Oxfordban és Londonban rendezett dokumentációs konferencia ülésén is.

A Magyar Könyvszemle a főbb külföldi bibliográfiai folyóiratok-

kal igen jelentékeny csereakciót létesített, ami szintén hozzájárult a külföldi kapcsolatok fejlesztéséhez.

Az Egyesület továbbá előkészítette az 1938. október 6—9-ig tervezett II. magyar könyvtároskongresszust is, ez azonban a Felvidék visszatérésevel kapcsolatos őszi események miatt egyelőre elhalasztódott.

Itt említhetjük meg az 1938. évi közgyűlésen megtartott új választások eredményeit is: az egyik alelnöki tisztséget és egyúttal a könyvtári szakosztály elnöki tisztségét is NYIREŐ ISTVÁN helyett RÉDEY TIVADAR vette át; a tisztségéről lemondott BISZTRAY GYULA főtitkár helyét az Egyesület nem töltötte be, hanem teendőinek ellátásával MÁTRAI LÁSZLÓT bízta meg jegyzői minőségben; a számvizsgálóbizottságba MÁTRAI LÁSZLÓ helyére mint pótag PUCHÁSZ KÁROLY választotta meg, míg a választmányba NYIREŐ ÉVA helyére NYIREŐ ISTVÁNT, BÁRTFAI SZABÓ LÁSZLÓ helyére TÖRÖK PÁLT, végül RÉDEY TIVADAR helyére WITZMANN GYULÁT választották meg.

Az Egyesület által rendezett II. könyvtárosképző-tanfolyamról ASZTALOS MIKLÓS számol be. Az 1938. decemberében megkezdődött tanfolyamra elsősorban az első tanfolyamról visszautasított jelentkezőket, majd az egyes közkönyvtárak igazgatóságai részéről bejelentett hallgatókat vették fel. A felvételre 9 budapesti és 2 vidéki könyvtár összesen 30 alkalmazottja jelentkezett, akik közül 29 kezdte meg a tanfolyam hallgatását. A tanfolyam vezetősége azonos volt az elsővel, csak az előadók személyében és az elméleti tárgyakban voltak kisebb változások. A december 1-től április 5-ig terjedő idő alatt a hallgatók 105 elméleti órát hallgattak és ugyanezen idő alatt gyakorlatokon is résztvettek. Az előadók és tantárgyak a következők voltak: FITZ JÓZSEF: *Könyvtártörténet*. DÁVID ANTAL: *Gyakorlati könyvtártan*. M. BUDAY JÚLIA: *A könyvtárak együttműködése*. GORIUPP ALISZ: *Katalogizálás*. ASZTALOS MIKLÓS: *Bibliográfiák*. WITZMANN GYULA: *Decimális osztályozás*. GULYÁS PÁL: *Könyvtári szakrendszerek*. LÁNYI OTTÓ: *Könyvkereskedelem*. MÁTÉ KÁROLY: *Könyv- és hírlapkiadás*. KELÉNYI B. OTTÓ: *Nyomdászat*. GRONOVSKY IVÁN: *Könyvkötés*. BARTONIEK EMMA: *Középkori kéziratok meghatározása*. HALÁSZ GÁBOR: *Újkori kéziratok meghatározása*. FITZ JÓZSEF: *Ösnyomtatvány-meghatározás*. TRÓCSÁNYI ZOLTÁN: *Régi magyar nyomtatványok meghatározása*.

A tanfolyam végeztével a katalogizálásból írásbeli, néhány más fontosabb tárgyból pedig szóbeli vizsgát tettek a hallgatók, amelynek eredményes letétele esetén bizonyítványt kaptak.

Az április 28. és május 9. között megtartott vizsgákra a második tanfolyam hallgatói közül 21, az első hallgatói közül 3 jelentkezett.

A vizsgát sikerrel letette 21, visszalépett 1 és a vizsga ismétlésére utasított 2 hallgató. A tanfolyam 29 hallgatója közül (12 nő, 17 férfi) 27 budapesti, 2 pedig vidéki intézmény kebeléből került ki.

ASZTALOS MIKLÓS beszámolója végén még statisztikai adatokat közöl a hallgatók végzettségéről, nyelvismeretéről, nemek szerinti megoszlásáról és összehasonlítja az adatokat az első tanfolyam statisztikai adataival is.

Az *Évkönyv* végén az előadások és beszámolók francianyelvű kivonata található, amely SÖTÉR ISTVÁN munkája.

GRONOVSKY IVÁN.

Kozocsa Sándor: *Bevezetés a bibliográfiába*. Budapest, 1939
Egyetemi Nyomda. 8°. 115 [1] l.

Az utóbbi időben nagy lendületet vett a korábban hosszú ideig elhanyagolt bibliográfiai érdeklődés. Napról-napra újabb szakbibliográfiák jelennek meg a tudományok minden területén, a Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületének buzgólkodása folytán pedig egészen nagy szabású vállalkozások vannak folyamatban. Ilyen körülmények közt érthető, hogy mindig érezhetőbbé vált egy bibliográfiai kézikönyvnek a hiánya, főleg a tudományos szakbibliográfiák készítői számára. Ezeket a szakbibliográfiákat ugyanis a dolog természeténél fogva az illető tudományág szaktudósai készítik, akik legtöbbszörre nem könyvtárosok és így a bibliográfiák alapvető feltételeivel nem ismerősek. Ennek következtében ezek a részlet-bibliográfiák nem egységes elvek szerint jönnek létre és egyetemesebb jellegű nemzeti könyvészetek számára nem adnak megbízható alapot.

KOZOCSA érdeme, hogy ezt a hiányt fölismerve, kézikönyvet állított össze a kezdő bibliográfusok számára, hogy megismertesse őket az alapvető fogalmakkal és átsegítse az első nehézségeken. Vállalkozása annál inkább figyelemre méltó, mert hasonló jellegű, magyar nyelvű összefoglalásunk eddig még nem volt és a szerzőnek így vállalnia kellett az úttörő szerepét. A műben felsorolt források mutatják, hogy a külföldi és hazai elméleti munkák ismeretében dolgozta fel tárgyát, mégis KOZOCSA nem annyira elméleti ember, mint inkább gyakorlati bibliográfus, aki tizenöt év gyakorlati tapasztalataiban találkozott a problémákkal és azok ismerete alapján igyekszik feleletet adni a fölvetett kérdésekre.

A mű különben foglalkozik a bibliográfia fogalmával, jelentőségével, fejlődésével, fajaival, a bibliográfiai rendszerekkel, folyóiratbibliográfiák kérdésével és egyéb bibliográfiai problémákkal, adja a magyar